

Remissvar från Sankt Ignatios folkhögskola avseende betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

1 Folkbildningen är unik men också differentierad

Folkbildningen är en omistlig del av den nordiska kontexten och bygger i grunden på en samhällssyn som betraktar demokrati som ett deltagande och inte enbart som en rättighet. Deltagande i sin tur förbinder demokrati med bildning och kompetens. I 1900-talets gryning breddades de demokratiska rättigheterna till att också omfatta obemedlade medborgare (inklusive kvinnor) där utgångspunkten var att varje medborgare som är myndig har en röst oavsett inkomst eller kön. Detta revolutionerade den nordiska gemenskapen och skapade ett behov av höjd utbildning med syfte att rusta medborgaren att ta ett ansvar för sitt land och för sina medborgare.

Genom folkbildningens demokratiska lärprocesser blev Sverige och Norden mer jämlika samhällen, vilket gynnade såväl den ekonomiska samhällsutvecklingen som civilsamhällets självständighet, vilket tillsammans skapade ett Sverige som stod sig starkt mot omvärlden.

Idag har resten av världen kommit ifatt Sverige och Norden och Sverige har fått känna på de sår och smärtor som finns i omvärlden som saknar motsvarighet efter de två världskrigen. Sverige behöver återigen mobilisera för ökad delaktighet hos sina medborgare, vilket förutsätter bildning och kompetens. Folkbildningen behöver i detta sammanhang mobiliseras för att möta en ny omvärld, där omvärlden påverkar den enskilde medborgaren i högre grad än tidigare.

Den svenska folkbildningsmodellen behöver därför rustas upp, vilket gör att Sankt Ignatios folkhögskola, bejaktar gillande utredningen som har kommit till stånd. Samtidigt missar utredningen en viktig aspekt och det är den ökade differentieringen inom folkbildningen. Folkbildningen är inte längre en utbildningsform, utan minst två olika, nämligen folkhögskolan och studieförbunden, vilka skiljer sig ganska markant åt. Dessutom är det en relativt stor skillnad mellan regiondrivna folkhögskolor och rörelsedrivna folkhögskolor. Utan en differentierad syn på folkbildningen kommer upprustningen av folkbildningen att missa målet.

2 Folkbildningens differentiering

Folkhögskolan som utbildningsform skiljer sig markant från studieförbundens förutsättningar. Studieförbunden samverkar ofta med olika organisationer och utgör ett väsentligt stöd för föreningar och lokala organisationer som förutom studieförbunden inte skulle kunna genomföra sin bildningsverksamhet. Det skapar diskussioner om anordnarskap och gränsdragningen mellan studieförbunden och föreningslivet. Studieförbunden skapar också förutsättningar för kulturlivet där verksamheten inte har en början och ett slut. I studieförbundens verksamhet finns sällan krav på progression eller övergripande syfte såsom att stödja rörelsens förutsättningar, eller tillhandahålla behörigheter.

Folkhögskolan är istället oftast avgränsad i tid med en början och ett slut. Det kräver en organisation av utbildningen som innefattar kursplaner och ofta med mål som skall uppnås av studeranden. Detta i sin tur kräver såväl pedagogiska metoder, lärare och ett administrativt stöd som markant skiljer sig från studieförbundens förutsättningar. Utredningen tar inte hänsyn till folkbildningens differentiering i den utsträckning som vi anser är nödvändig för att folkbildningen skall kunna utvecklas.

Detta gör att målen blir alltför allmängiltiga och inte tillräckligt relevanta, vilket syns i synnerhet när det gäller frånvaron av delmål som tydligare förmår stärka demokrati och rörelsernas utveckling.

3 Självförvaltningsmodellen

Om folkbildningen skall nå ut till fler så är det åter viktigt att regler och förutsättningar blir tydliga och möjliga att ta till sig för ett större flertal. Till skillnad mot studieförbunden är ofta folkhögskolorna små och med en ökande kontroll så behövs det också ett ökat stöd. Idag utgör Folkbildningsrådet såväl ett stöd som en kontrollfunktion. Det är viktigt att folkbildningen genom Folkbildningsrådet fortsätter att vara självförvaltande, men Folkbildningsrådets stödjande funktion måste stärkas, och vissa kontrollfunktioner skulle kunna utföras av en myndighet snarare än genom Folkbildningsrådet.

4 Indikatorer och mål

Återigen är det viktigt att göra en större åtskillnad mellan studieförbunden och folkhögskolorna. Studieförbunden är beroende av mer generella mål och indikatorer på nationell och allmän nivå, medan folkhögskolorna snarare är beroende av en större mångfald av mål och indikatorer. En större åtskillnad skulle skapa bättre förutsättningar att göra folkhögskolorna mer effektiva. En grundläggande förutsättning för folkbildningen är utvecklingen av kvalitetssystem som reglerar verksamheten, och här kommer förutsättningarna att bli som störst mellan folkbildningens olika utbildningsformer. Inom studieförbunden står etiska gränsdragningar i centrum, vilket är förståeligt utifrån en viktig samverkan med förenings- och kulturlivet, medan det för folkhögskolorna i högre utsträckning handlar om att utveckla utbildningar som ger behörighet för vidare utbildning eller anställningsbarhet, vilket i högre grad förutsätter kvalitetssystem som samspelar med andra kvalitetssystem.

5 Folkhögskolan en viktig del i bevarad religionsfrihet

Folkhögskolan utgör en viktig del i arbetet för religionsfrihet. Genom folkhögskolan kan samfunden utveckla sin delaktighet i samhällsarbetet utan att göra avkall på sin religiösa identitet. Genom folkhögskolan utbildas framtidens religiösa ledare och lärare, och genom folkhögskolan blir samfunden en del av det offentliga Sverige på ett sätt som saknar motstycke i en internationell kontext. Den enskilt största gruppen av folkhögskolor är religiösa, vilket vittnar hur viktig folkhögskolan är för den svenska religionsfriheten.

6 Huvudmål och delmål

Huvudmålet är bra och innefattar såväl studieförbundens som folkhögskolornas förutsättningar. Dock behöver delmålen kompletteras med något som innefattar religionsfrihet, och något som innefattar arbetet med demokrati, samt något som innefattar

arbetet med att integrera de som har sin plats i Sverige med en annan bakgrund än den svenska.

Förslag till tilläggskrivning:

- Att folkbildningens verksamhet bidrar till en aktiv demokrati och en aktiv religionsfrihet.

Stiftelsen Sankt Ignatios
Södertälje 2024-12-09

Yusuf Aydin
Ordförande

Michael Hjälms
Rektor